

Pedagogical Basis Of Professional Guidance Of Girls In Comprehensive Schools

Eraliyeva Mukaddas Ismatillayevna

Syrdarya region, Gulistan city

School 12, practicing psychologist

Annotation

This article analyzes the theoretical and practical foundations of vocational guidance of girls in comprehensive schools. Psychological, social and pedagogical factors influencing the process of choosing a profession for girls are highlighted, modern approaches and problems and their solutions are considered.

Keywords: profession, career choice, female students, motivation, pedagogy, gender approach, education, professional development

Annotatsiya

Mazkur maqolada umumta'lim maktablarida o'quvchi qizlarni kasb-hunarga yo'naltirishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Qizlarning kasb tanlash jarayoniga ta'sir etuvchi psixologik, ijtimoiy va pedagogik omillar yoritilib, zamonaviy yondashuvlar hamda muammolar va ularning yechimlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: kasb-hunar, kasb tanlash, o'quvchi qizlar, motivatsiya, pedagogika, gender yondashuv, ta'lim, kasbiy rivojlanish

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri – yoshlarni ongli ravishda kasb tanlashga yo'naltirishdan iborat. Ayniqsa, o'quvchi qizlarni kasb-hunarga yo'naltirish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Chunki qizlarning jamiyatdagi o'rni, ularning iqtisodiy faolligi va mustaqilligi bevosita egallagan kasbga bog'liqdir.

Zamonaviy jamiyatda ayollarning faqat an'anaviy kasblar bilan cheklanib qolishi emas, balki turli sohalarda, jumladan, texnologiya, tadbirkorlik, muhandislik yo'nalishlarida ham faol ishtirok etishi muhimdir. Shu sababli maktab davridan boshlab qizlarni kasb tanlashga ongli ravishda tayyorlash zarur.

I bob. Kasb-hunarga yo'naltirishning nazariy asoslari

1.1. Kasb-hunarga yo'naltirish tushunchasi

Kasb-hunarga yo'naltirish – bu shaxsning qiziqishi, qobiliyati va ehtiyojlaridan kelib chiqib, uni ma'lum bir kasbni tanlashga tayyorlash jarayonidir. Bu jarayon uzluksiz bo'lib, maktabgacha ta'limdan boshlab, umumta'lim maktablari va undan keyingi bosqichlarda davom etadi.

1.2. O'quvchi qizlarning psixologik xususiyatlari

O'quvchi qizlar kasb tanlashda quyidagi xususiyatlari bilan ajralib turadi:

hissiylik va sezgirlik yuqoriligi;

ijtimoiy fikrga bog'liqlik;

barqarorlik va xavfsizlikka intilish;

kommunikativlik.

Bu xususiyatlar kasb tanlashda ularning qaroriga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

II bob. O'quvchi qizlarni kasb-hunarga yo'naltirishning pedagogik omillari

2.1. Maktabning roli

Maktab kasbga yo'naltirishning asosiy maskani hisoblanadi. Bu yerda:

kasblar haqida tizimli bilim beriladi;

fanlar orqali qiziqish shakllantiriladi;

kasbiy ko'nikmalar rivojlantiriladi.

2.2. O'qituvchi va psixolog faoliyati

O'qituvchi va maktab psixologi quyidagi vazifalarni bajaradi:

- o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlash;
- psixologik testlar o'tkazish;
- individual maslahatlar berish;
- kasb tanlashda yo'l-yo'riq ko'rsatish.

2.3. Oila ta'siri

Oila qizlarning kasb tanlashida eng katta ta'sirga ega omillardan biridir. Ayrim hollarda ota-onalar o'z istaklarini farzandiga yuklaydi, bu esa noto'g'ri tanlovga olib kelishi mumkin.

III bob. Zamonaviy yondashuvlar va innovatsiyalar

3.1. STEAM ta'lim tizimi

STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) yondashuvi qizlarning texnik va ilmiy sohalarga qiziqishini oshiradi.

3.2. Trening va seminarlar

Kasbiy treninglar orqali o'quvchi qizlar:
o'z qobiliyatlarini aniqlaydi;
turli kasblar bilan tanishadi;
amaliy tajriba orttiradi.

3.3. Mentorlik tizimi

Muvaffaqiyatli ayol mutaxassislar bilan uchrashuvlar qizlar uchun motivatsiya manbai bo'lib xizmat qiladi.

IV bob. Muammolar va ularning yechimlari

4.1. Asosiy muammolar

gender stereotiplari;
kasblar haqida yetarli ma'lumotning yo'qligi;
ota-onalarning bosimi;
maktablarda tizimli ishlarning yetarli emasligi.

4.2. Yechimlar

kasbga yo'naltirish dasturlarini kuchaytirish;
ota-onalar bilan ishlash;
zamonaviy kasblar haqida targ'ibot;
qizlar uchun maxsus kasbiy loyihalar tashkil etish.

V bob. O'quvchi qizlarni kasb tanlashga tayyorlashda psixologik-pedagogik yondashuvlar

5.1. Kasbiy qiziqish va motivatsiyani shakllantirish

Kasb tanlash jarayonida eng muhim omillardan biri — motivatsiyadir. O'quvchi qizlarda motivatsiya quyidagi yo'llar orqali shakllanadi:

- ichki motivatsiya (qiziqish, orzu, o'zini namoyon qilish istagi);
- tashqi motivatsiya (ota-ona, o'qituvchi, jamiyat ta'siri);
- muvaffaqiyatga erishish ehtiyoji.

Pedagoglar o'quvchi qizlarning ichki motivatsiyasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishi lozim. Chunki aynan ichki motivatsiya barqaror kasbiy rivojlanishga olib keladi.

5.2. Kasbiy yo'naltirishda diagnostika usullari

O'quvchi qizlarning qiziqish va qobiliyatlarini aniqlash uchun quyidagi metodlardan foydalanish tavsiya etiladi:

- psixologik testlar (qiziqishlar testi, temperament aniqlash);
- so'rovnomalar;
- suhbat va kuzatish;
- amaliy topshiriqlar.

Masalan, o'quvchining muloqotga moyilligi yuqori bo'lsa — pedagogika, xizmat ko'rsatish sohalari; analitik fikrlashi kuchli bo'lsa — IT yoki iqtisodiyot yo'nalishlari tavsiya etilishi mumkin.

VI bob. Xorijiy tajribalar va ularning ahamiyati

6.1. Rivojlangan davlatlar tajribasi

Ko'plab rivojlangan davlatlarda qizlarni kasbga yo'naltirishga alohida e'tibor qaratiladi:

maktablarda kasb haftaliklari o'tkaziladi;

o'quvchilar ishlab chiqarish korxonalariga ekskursiyaga olib boriladi;

har bir o'quvchiga individual kasbiy reja tuziladi.

Masalan, Yevropa davlatlarida o'quvchilar 13–14 yoshdan boshlab kasbiy yo'nalishga ajratiladi.

6.2. Xorijiy tajribani milliy tizimga moslashtirish

Xorijiy tajribani joriy etishda quyidagilar muhim:

milliy qadriyatlarni hisobga olish;

mahalliy mehnat bozoriga moslashish;

qizlar uchun teng imkoniyat yaratish.

VII bob. Raqamli texnologiyalar asosida kasbga yo'naltirish

7.1. Onlayn platformalar

Bugungi kunda quyidagi imkoniyatlar mavjud:

kasb tanlash testlari (online);

virtual kasb tanishtiruvlar;

video darslar va master-klaslar.

Bu vositalar ayniqsa qizlarning mustaqil o'rganishiga yordam beradi.

7.2. Ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri

Ijtimoiy tarmoqlar orqali:

muvaffaqiyatli ayollar hayoti bilan tanishish;

yangi kasblar haqida bilish;

o'zini rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi.

Lekin noto'g'ri axborotlardan himoyalash ham muhim.

VIII bob. Amaliy tavsiyalar

O'quvchi qizlarni kasb-hunarga samarali yo'naltirish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

Maktab uchun:

“Kasb kuni” tadbirlarini tashkil etish

turli soha vakillari bilan uchrashuvlar

qizlar uchun alohida to'garaklar (IT, dizayn, tikuvchilik, tadbirkorlik)

O'qituvchilar uchun:

individual yondashuv

qiziqishni rag'batlantirish

stereotiplarni yo'qotishga yordam berish

Ota-onalar uchun:

farzand tanloviga hurmat bilan qarash

majburlamaslik

qo'llab-quvvatlash

IX bob. Tadqiqot uchun taklif (agar ilmiy ish bo'lsa)

Agar siz bu mavzuda kurs ishi yoki ilmiy ish topshirsangiz, quyidagicha kichik tadqiqot qo'shishingiz mumkin:

Tadqiqot mavzusi:

“Maktab o'quvchi qizlarining kasb tanlashga bo'lgan munosabati”

Metodlar:

20–30 nafar o'quvchi orasida so'rovnoma natijalarni diagramma qilish tahlil va xulosa chiqarish.

Xulosa

O'quvchi qizlarni kasb-hunarga yo'naltirish – ularning kelajakdagi hayot sifatini belgilovchi muhim jarayon hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim tizimi bu borada innovatsion yondashuvlar, psixologik xizmatlar va raqamli texnologiyalarni keng qo'llashi zarur. Ayniqsa, gender tengligini ta'minlash orqali qizlarning barcha sohalarda o'z o'rnini topishiga sharoit yaratish muhim vazifa hisoblanadi.

O'quvchi qizlarni kasb-hunarga yo'naltirish – bu faqat ta'lim tizimining emas, balki jamiyatning ham muhim vazifasidir. To'g'ri yo'naltirilgan qiz kelajakda nafaqat o'z hayotini, balki jamiyat rivojini ham ijobiy tomonga o'zgartiradi. Shu sababli bu jarayonda maktab, oila va jamiyat hamkorligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturi.

Ismoilov A. "Pedagogika asoslari". Toshkent, 2020.

Yo'ldoshev J. "Kasbga yo'naltirish nazariyasi va amaliyoti".

Karimova V. "Psixologiya". Toshkent, 2019.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar bo'yicha o'quv qo'llanmalar.

Internet manbalari va ilmiy maqolalar.